

dr Beata Anna Orłowska
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
w Gorzowie Wielkopolskim

EDUKACJA REGIONALNA W WIELOKULTUROWEJ SPOŁECZNOŚCI

Patrząc z perspektywy współczesnego świata, który dzięki „skurczeniu się” poprzez rozwój cywilizacji, przybliżył ludzi do siebie. Dzięki wielkim migracjom staliśmy się społecznościami wielokulturowymi. Przemieszczenia ludzi spowodowały, że na jednym terenie mieszkają różne narodowości i grupy etniczne. Sytuacja taka powoduje, że społeczności takie oferują swoim uczestnikom wielość w różnorodności. Jak podkreśla Jerzy Nikitorowicz *wielokulturowy świat otworzył edukację na problematykę różnic, inności, odrębności, odrzucenia, marginalizacji, uprzedzeń, stereotypów itp. Stąd takie kategorie, jak inność i odmiennność, granice i pogranicza określają zadania edukacyjne, czynią je źródłem ustawicznego wzajemnego wzbogacania się, źródłem nowej wiedzy, kształtując i modyfikując wiele potrzeb ludzkich w różnych sferach życia*¹.

Rys. nr 1: Mapa rozmieszczenia mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce².

¹ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna na pograniczach*, [w:] *Edukacja regionalna*, red. nauk. A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006, s. 91.

² <http://www.lemkounion.republika.pl/rozmieszczenie.html> z 8.11.2008

Jednak mówiąc o wielokulturowym społeczeństwie i edukacji wielokulturowej nie należy pomijać problematyki dotyczącej edukacji regionalnej w środowisku wielokulturowym. Ważne jest aby edukacja ta rozpoczęła się od najwcześniejszych lat życia dziecka, gdyż umożliwi to ukształtowanie odpowiedniego podejścia do problematyki zarówno wielokulturowości jak też dorobku najbliższego regionu, w którym wzrasta dziecko.

Złożoność poruszanej problematyki dodatkowo potwierdza fakt np. rozkładu mniejszości narodowych i etnicznych na terenie Polski. Poniższa mapa prezentuje ich rozmieszczenie, co wskazuje że nie należy tej problematyki traktować w sposób marginalny. A każdy nauczyciel powinien mieć świadomość obcowania z wielokulturowością w ramach klasy szkolnej.

Zdaniem Zbyszko Melosika istnieje wiele różnych propozycji charakterystyki wielokulturowości i edukacji wielokulturowej, ale *jedną z najczęściej cytowanych propozycji klasyfikacji edukacji wielokulturowej sformułowała w 1984 roku Margaret Alison Gibson*³. Autorka ta podzieliła edukację wielokulturową na cztery zasadnicze grupy: edukację kulturowo odmiennych („życzliwa wielokulturowość”), edukację dla zrozumienia różnic kulturowych, edukację dla pluralizmu kulturowego i edukację dwukulturową⁴. Nie jest to klasyfikacja jedyna. Warto też zapoznać się z innymi klasyfikacjami m.in. Cameron McCarthy czy Cameron McKenzie. W literaturze można też spotkać się z podejściem wielu innych autorów zarówno co do podziału edukacji wielokulturowej jak również określenia jej m.in. na stadia, etapy czy fazy⁵.

Zdaniem Andrzeja Sadowskiego *wielokulturowość obserwujemy wówczas, kiedy dojdzie do trwałych form kontaktów międzykulturowych, które powodują wytworzenie się kulturowo różnorodnej całości*⁶. W związku z tym, mimo tak szerokiego zróżnicowania nie należy zapominać o prowadzeniu w tych środowiskach edukacji regionalnej, która będzie pokazywać bogactwo i dorobek najbliższego regionu, w którym żyje dziecko.

Podkreślić należy, że *z praktycznym wykorzystaniem wielokulturowości mamy do czynienia wówczas, kiedy między kilkoma współzyskującymi ze sobą grupami zachodzą wzajemne relacje, na bazie których dojdzie do zaistnienia relacji międzykulturowych. Jednym z aspektów wielokulturowego społeczeństwa (...) jest ciągłe kontaktowanie się jednostki z odmiennością kulturową*⁷. To ustawiczne kontaktowanie się z odmiennością kulturową daje dziecku obraz różnic prezentowanych przez różne grupy wchodzące w skład wielokulturowej społeczności. Na bazie tych różnic dziecko powinno dostrzegać bogactwo dziedzictwa regionalnego, które kształtuje się na tle dziedzictwa jego przodków.

Jerzy Jarosław Smolicz zwraca uwagę, że *zaakceptowanie lub odrzucenie przez dziecko własnego dziedzictwa kulturowego w znacznym stopniu zależy od roli, jaką w spo-*

³ Z. Melosik, *Teoria i praktyka edukacji wielokulturowej*, Kraków 2007, s. 162.

⁴ Ibidem, s. 162–166.

⁵ Ibidem, s. 160–177.

⁶ U. Wróblewska, *Edukacja na pograniczu kulturowym*, [w:] *Edukacja regionalna*, red. nauk. A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006, s. 238.

⁷ Ibidem, s. 238–240.

łeczeństwie pluralistycznym pełni szkoła. Ważne w tym kontekście jest to, czy oddziałuje ona jako instytucja, która wpaja wyłącznie wartości kulturowe dominującej grupy, czy też autentycznie dąży do wypracowania jakiegoś rozwiązania na zasadzie pluralizmu kulturowego (na te kwestie należy zwrócić szczególną uwagę w procesie edukacyjnym dokonującym się na pograniczach). Najbardziej istotne jest zauważenie i nadanie przez szkołę wartości temu, co jest dziedzictwem rodzinno-lokalnym, aby dziecko mogło na tych podstawach kształtować tożsamość społeczną⁸. Danie dziecku odpowiedniej bazy w postaci właściwej edukacji regionalnej umożliwi poprawne kształtowanie tożsamości dziecka.

Współczesny świat może doprowadzić do pewnego chaosu w procesie postrzegania i myślenia dziecka. Natłok informacji i szybkość jej przekazu może spowodować zagubienie się dziecka. Edukacja, broniąc jednostkę przed uprzedmiotowieniem i zagubieniem w świecie kultury masowej i ofert makroświata, powinna traktować mikroświat jako pierwotny i nadrzędny wobec idei globalnej świadomości, jako pierwszy i najbardziej znaczący etap w zdatowaniu do wartości uniwersalnych, ponadczasowych. Stąd za główne zadanie w pracy edukacyjnej należałoby uznać kształtowanie pozytywnego odniesienia do podstawowych wartości rdzennych (język matczyny, wyznawana religia, zasiedzialość terytorialna, genealogia historyczna, tradycje, obyczaje, zasady i normy zachowań w „ojczyźnie prywatnej”). Na tej podstawie można prowadzić edukację w mezostrukturach (narodową, państwową)⁹. Te wymienione elementy stanowią swego rodzaju składniki edukacji regionalnej. Takie postrzeganie edukacji dziecka umożliwi właściwe przygotowanie go na odbiór współczesnego świata, kształtowanie własnej tożsamości na bazie dorobku przodków jak też swoistej „oferty” regionu, w którym żyje dziecko i jednocześnie odnalezienie się w najbliższym otoczeniu.

Na tej bazie można rozpatrywać regionalizm z perspektywy zjawiska naturalnego, który zawsze oznaczał chronienie, zamykanie w sobie oraz przechowywanie cennych wartości wspólnoty kulturowej¹⁰. Tak rozumiana edukacja regionalna spełnia oczekiwania człowieka, kształtując umiejętności współżycia, współdziałania i służebnego zaangażowania w „małej ojczyźnie”. Zapewnia ciągłość kulturową grupy, najtrwalszych wspólnot rodzinno-familijno-lokalnych, chroni kanon kulturowy i kształtuje świadomość bogactwa kultury, poczucie bezpieczeństwa, dumy z wartości i przynależności grupowej¹¹. Jeśli nie będziemy tego pielęgnować to w pewnym sensie może się dokonać zatracenie tożsamości człowieka.

Proces edukacji regionalnej w środowisku wielokulturowym jest zadaniem złożonym i wymagającym dużej wiedzy ze strony nauczyciela prowadzącego dzieci przez tą problematykę. Edukacja regionalna jest swego rodzaju koncepcją, która podkreśla dydaktyczne znaczenie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako niezbędnego elementu

⁸ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna na pograniczach*, op. cit., s. 102.

⁹ Ibidem, s. 102.

¹⁰ Ibidem, s. 103.

¹¹ Ibidem, s. 103.

tożsamości jednostkowej i społecznej; stanowi ważny składnik procesu integracji europejskiej; sprzyja zakorzenieniu w tzw. małej ojczyźnie¹².

Tak pojmowana edukacja regionalna rozpoczyna proces dialogu edukacyjnego, wzmacniając siły jednostki przez poznanie i zrozumienie siebie i swojej najbliższej kultury i w efekcie pozwala dostrzegać odmienności, inne punkty widzenia oraz poszukiwać sposobów wzajemnego zrozumienia, porozumienia i współpracy¹³.

Podstawowym celem edukacji regionalnej jest więc *kształtowanie szacunku dla własnego dziedzictwa kulturowego, systemu wartości, języka, tradycji, zwyczajów i obyczajów¹⁴. Wartości te zyskują na znaczeniu szczególnie w środowiskach wielokulturowych, które prezentując wielość w różnorodności, mogą nie dawać dziecku obrazu najbliższego otoczenia. Zbyt duże zamknięcie się na swoją kulturę i grupę narodową czy etniczną może spowodować nie dostrzeżenie przez dziecko bogactwa regionu, jego kultury, tradycji i dorobku. W związku z tym treści edukacji regionalnej powinny się wiązać w swoich działaniach edukacyjnych z krajobrazem, architekturą, zabytkami kultury duchowej i materialnej, gwara – dialektem miejscowym, folklorem, legendami, sztuką ludową, historią, wiedzą o lokalnych bohaterach (osobach znaczących i wydarzeniach, kontaktami międzyludzkimi, przekazem międzypokoleniowym, obyczajowością społeczności, obcowaniem z przyrodą, życiem według rytmu przyrody itp.)¹⁵.*

Przekazywanie wiedzy w środowisku wielokulturowym z tak szerokiego zakresu wymaga od nauczyciela odpowiedniego przygotowania. W związku z tym ogromne znaczenie należy przypisać nauczycielowi regionaliście, który będzie wprowadzał dzieci w świat regionalny, najbliższy dziecku ale często jakże odległy poprzez swoją odmienność od świata grupy etnicznej czy mniejszościowej. Główną ideą będzie więc próba wypracowania takich działań edukacyjnych, których zadaniem będzie przygotowanie wszystkich członków, podlegających procesowi edukacji, do życia i współdziałania w środowisku.

Pamiętać należy, że nauczyciel wychowawca kształtujący u dzieci m.in. poczucie własnej tożsamości *zobowiązany jest kształtować jednocześnie fundament pod jego postawy otwarte i tolerancyjne, które będą mogły kreować pluralizm kulturowy. Ważne jest to, aby zauważał i godził postawy regionalizmu oraz uniwersalizmu, a także wspierał i pomagał w przyswajaniu nowej kultury, nowego środowiska, języka, sposobów komunikowania się, adaptowania do inności, nie odrzucając wartości rodzinno-familijnych¹⁶.* Tylko takie podejście do treści edukacji regionalnej pozwoli właściwie przygotować dzieci jednocześnie do odbioru treści przekazywanych przez wielokulturowe społeczeństwa. Dlatego nauczyciel wychowawca powinien być związany ze środowiskiem lokalnym. Jego zadaniem jest nie tylko prezentowanie uczniom treści tematyce regionalnej ale również kreowanie działań w środowisku lokalnym. Powinien on być twórczym,

¹² *Pedagogika* Leksykon PWN, pod red. B. Milerskiego i B. Śliwerskiego, Warszawa 2000, s. 56.

¹³ J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna na pograniczach*, op. cit., s. 104–105.

¹⁴ *Ibidem*, s. 106.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, s. 108–109.

otwartym i chętnym do podejmowania różnych wyzwań związanych z krzewieniem idei regionalnych w wielokulturowych społecznościach. To od niego powinny wychodzić inicjatywy, które byłyby również odbiciem potrzeb społeczności lokalnej.

Warto pamiętać również o tym, że edukacja regionalna nie jest przeciwstawna edukacji wielokulturowej ale obie nawzajem się uzupełniają. Obie razem stanowią istotny składnik edukacji dziecka zarówno w sferze najbliższego otoczenia jak również w sferze kontaktów z innymi. Jerzy Nikitorowicz podkreśla, że *silna identyfikacja z kulturą regionalną nie stoi w opozycji do zainteresowania innymi kulturami. Im większe i bardziej widoczne w sferze publicznej jest zróżnicowanie kultur lokalnych, regionalnych, narodowościowych, etnicznych, religijnych czy wyznaniowych, tym większa zachodzi konieczność ustawicznego rozpoznawania wielokulturowości oraz prowadzenia świadomej polityki w tym zakresie*¹⁷.

Edukacja regionalna pozwala realizować wiele wyzwań, w tym m.in. wyzwań edukacyjnych. Jednym z najważniejszych wyzwań współczesnej edukacji jest uwrażliwienie na kontakt z innością. Osiągnięcie odpowiedniego poziomu uwrażliwienia na inność możliwe jest tylko dzięki realizacji celów edukacji regionalnej, do których zalicza się m.in.:

- *kształtowanie poczucia własnej tożsamości (kulturowej, etnicznej) jako podstawy zaangażowania się w funkcjonowanie własnego środowiska (małej ojczyzny) oraz autentycznego otwarcia na inne społeczności i kultury (ojczyznę globalną),*
- *nabywanie kompetencji w zakresie kultury i języka własnej grupy,*
- *kształtowanie podstawowego rdzenia kulturowego z możliwością jego rozbudowania*¹⁸.

Edukacji regionalnej nie można rozpatrywać w odosobnieniu od takich pojęć jak region, kultura regionalna, regionalność, regionalizm i regionalizacja. Zrozumienie znaczenia tych pojęć w dużym stopniu ułatwi zrozumienie idei edukacji regionalnej. Do głównych elementów, które współtworzą region zalicza się więc *wspólne terytorium, więzi społeczne i wzory interakcji występujące w przestrzeni wyznaczonej przez:*

- *ukształtowanie struktury węzłowej układu osadniczego – centra kulturowe i gospodarcze, ich hierarchiczne uporządkowanie i wewnętrzne powiązania;*
- **wysoki poziom integracji społecznej i gospodarczej – m.in. świadomość wspólnoty dziedzictwa kulturowego, identyfikacja z danym terytorium i jego mieszkańcami;** (podkreślenie B.O.)
- *wysoki poziom samoorganizacji – który przejawia się np. w rozwoju samorządności czy inicjatyw lokalnych;*
- *charakter granic i stopień domkniętości regionu jako przestrzennie wyodrębnionego środowiska społeczno-kulturowego*¹⁹.

¹⁷ Ibidem, s.108.

¹⁸ P.P. Grzybowski, *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*, Kraków 2008, s. 84.

¹⁹ Ibidem, s. 74–75.

Tak pojmowany region może być rozumiany przez jego mieszkańców jako mała ojczyzna. Głównym czynnikiem, który wspomaga świadomość przynależności każdego człowieka do tzw. małej ojczyzny jest m.in. kultura regionalna²⁰.

Patrzcie na region z tej perspektywy umożliwia postrzeganie go *jako wspólnoty celu wyrastającej z tych samych lub zbliżonych celów życiowych jego mieszkańców, a także jako wspólnoty losu łączącej zamieszkujące go osoby na bazie tych samych warunków życia*²¹.

Pojęcie regionalności rozumiane jest jako funkcjonowanie w różnych przestrzeniach. Przemysław Paweł Grzybowski podkreśla, że jest to m.in. funkcjonowanie w przestrzeni kulturowej, komunikacyjnej, etycznej czy sensotwórczej. Działalność w tych przestrzeniach mieści się zarówno w sferze prywatnej jak i w sferze publicznej społeczności zamieszkującej dany region.

Najbardziej złożonym i wieloznacznym jest pojęcie regionalizmu. Pojęcie to na przestrzeni czasu ewoluowało i w czasach współczesnych mówi się, że zawiera w sobie takie elementy jak: *terytorium, język, świadomość swoistości oraz odmienności wyodrębniających region i jego mieszkańców z tła, poczucie wspólnoty*²². Podkreślić należy, że regionalizm to również próba ochrony własnego dziedzictwa kulturowego dzięki hermetyczności i próbie ochrony dorobku kulturowego, a w następstwie również ochrony tożsamości kulturowej grupy.

Analizując regionalizm można dostrzec obecność dwóch skrajnych tendencji rozwojowych, którym on podlega. Pierwsza z nich *ma charakter uniwersalistyczny i dąży do ujednolicania wzorców zachowań, standardów kulturowych we wszystkich przejawach życia społecznego; może być narzucana siłą, wymuszana legislacyjnie bądź przez system gratyfikacji, bądź też dokonuje się samoczynnie (np. pod wpływem środków masowego komunikowania, mody); doprowadza do erozji wartości regionalnych, które ustępują miejsca formom sankcjonowanym przez cywilizację kultury masowej*²³. Podstawą drugiej tendencji jest *potrzeba odróżniania się, kultywowania własnej tożsamości, podkreślenia inności i odrębności przez odrzucanie m.in. tendencji ujednocających*²⁴.

Współczesna społeczność wielokulturowa wytworzyła tzw. nową etniczność, którą rozpatruje się przez pryzmat zamierzonego powrotu przez poszczególne grupy mniejszościowe i etniczne do źródeł i korzeni swoich przodków, którzy stworzyli tą kulturę. Poza takim postrzeganiem regionalizmu często zdarza się, że mówi się o nim *w kontekście ponadnarodowym i ponadgranicznym. Jest to proces polegający na organizowaniu się społeczności lokalnych w obrębie naturalnych regionów (np. geograficznych) celem budowy transgranicznych wspólnot regionalnych i lokalnych*²⁵.

Ze zjawiskiem regionalizmu wiąże się regionalizacja. Jest ona odwrotnością pierwszego pojęcia. *Objawia się ona wypuklaniem różnic i odmienności kulturowych czy*

²⁰ Ibidem, s. 75.

²¹ Ibidem, s. 76.

²² Ibidem, s. 76–77.

²³ Ibidem, s. 79.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

dążeniem do autonomii skali państwa jednorodnego (tu jego źródłem są np. zdominowane grupy narodowe i etniczne), federacji (źródłem mogą być narody podległe innym) lub globalnej organizacji międzynarodowej²⁶. Na bazie tak zdefiniowanych pojęć należy zastanowić się, jak we współczesnym środowisku wielokulturowym realizować w praktyce edukacyjnej zadania i cele edukacji regionalnej. Nauczyciel powinien mieć świadomość, że jego klasa będzie stanowiła w wielu wypadkach mikro środowisko wielokulturowe, w którym przyjdzie mu kształtować tożsamość dzieci.

Analizując sytuację praktyki edukacyjnej obserwuje się rozpatrywanie jej w dwóch zasadniczych aspektach:

- *Regionalizacja nauczania – dotyczy problematyki edukacji społeczności regionalnych (lokalnych grup kulturowych, etnicznych), kolonizowanych przez grupę dominującą, która lokuje się najczęściej w strukturę państwa narodowego. (...) Sprowadza się do nasycania przekazywanych centralnie obowiązujących programów szkolnych treściami regionalnymi, co ma prowadzić do uprawomocnienia istniejącego modelu nauczania i akceptacji poczynań grupy dominującej. Jest to praktyka oparta na ideologii wielokulturowości²⁷.*
- Drugi aspekt, w którym rozpatruje się praktykę edukacyjną, to analizowanie jej jako edukacji regionalnej, która *dotyczy problematyki edukacji społeczności regionalnych (lokalnych grup kulturowych, etnicznych) i ma na celu zachowanie ich tożsamości oraz odrębności, postrzeganych jako najistotniejsze składniki kultury regionalnej, wzbogacającej kulturę narodową i powszechną. Wyraża się w emancypacji, radykalności, dążeniu do wyzwolenia się społeczności lokalnych od dotychczasowych ograniczeń unifikacyjnych. (...) Jest to praktyka oparta na ideologii międzykulturowości²⁸.*

Rozpoczynając proces kształtowania tożsamości ucznia na bazie edukacji regionalnej powinniśmy przede wszystkim dać mu możliwość wyboru. Realizując zadania edukacyjne nauczyciel regionalista powinien nie tylko przekazywać uczniom gotową wiedzę o odmiennościach, przedstawiać uczniom problemy środowiska w którym żyją, prezentować historię regionu, rolę rodziny w przekazie tradycji, w kształtowaniu wartości moralnych i kultywowaniu tradycji. Istotne jest to szczególnie obecnie, w czasach, w których siły dehumanizujące są niesamowicie przytłaczające. Uczniowie muszą być świadomi problemów dotyczących ich regionu, umieć je formułować i przedstawiać warianty rozwiązań z uwzględnieniem interesów każdej strony²⁹.

W procesie edukacji regionalnej istnieją dwie zasadnicze grupy, które odgrywają najistotniejszą rolę, jest to rodzina i szkoła. *Szkoła i inne instytucje kontynuują zapoczątkowane przez nie procesy, wykorzystując je jako fundament swych oddziaływań, decydujący o zbiorach treści, wartości i wzorów kulturowych. Zasób treści edukacji regionalnej współtworzą: krajobraz, architektura, zabytki kultury duchowej i materialnej, gwara lub dialekt, folklor, obyczajowość i tradycje społeczności lokalnej, legendy, sztuka ludowa, historia,*

²⁶ Ibidem, s. 81.

²⁷ Ibidem, s. 81–82.

²⁸ Ibidem.

²⁹ J. Nikitorowicz, *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*, Białystok 2001, s. 177.

losy lokalnych bohaterów, lokalne wydarzenia, kontakty międzyludzkie, przekaz międzypokoleniowy, obcowanie z przyrodą, życie według jej rytmu itp.³⁰

Jak podkreśla Przemysław Paweł Grzybowski: *edukacja regionalna niejako rozpoczyna edukację międzykulturową; stanowi jej pierwszy etap*³¹. Rolą nauczyciela jest odpowiednie przeprowadzenie uczniów przez tą drogę, która pomoże dzieciom zrozumieć współczesny wielokulturowy świat.

W procesie edukacji zarówno przywódcy państw jak również twórcy systemu szkolnego muszą wziąć pod uwagę fakt, że podstawą budowania systemu oświatowego powinna być zasada, że istniejący system szkolnictwa w państwie powinien łączyć a nie dzielić wszystkie grupy narodowe, które temu systemowi podlegają³². Jednym z narzędzi łączących wszystkie grupy w państwie powinna być edukacja regionalna. Ponieważ tylko poprzez edukację regionalną będziemy potrafili zjednoczyć wszystkich. To właśnie region, mała ojczyzna będzie tym miejscem, które umożliwi zbliżenie się kultur, wzajemne poznanie, krzewienie kultury własnej na tle kultury regionalnej, lokalnej i dalej narodowej. Ale aby tak było należy się do tego właściwie przygotować poprzez odpowiednie przygotowanie nie tylko nauczycieli regionalistów ale również środowiska lokalnego, w tym rodziny. To właśnie rodzina powinna być również odpowiednio przygotowana na krzewienie i podtrzymywanie kultury własnej jak też umacnianie tej kultury w regionie w tzw. małej ojczyźnie. Dopiero wspólna działalność rodziny i szkoły da efekty w postaci właściwie ukształtowanej tożsamości dziecka, które będzie potrafiło odnaleźć się w nowej rzeczywistości nie zatracając dorobku własnej rodziny ale również i najbliższego regionu.

Beata A. Orłowska

Bibliografia:

- Grzybowski P.P., *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*, Kraków 2008,
Melosik Z., *Teoria i praktyka edukacji wielokulturowej*, Kraków 2007,
Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna na pograniczach*, [w:] *Edukacja regionalna*, red. nauk. A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006,
Nikitorowicz J., *Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa*, Białystok 2001,
Oświata etniczna w Europie Środkowej, pod red. Z. Jasińskiego i T. Lewowickiego, Opole 2001,
Pedagogika Leksykon PWN, pod red. B. Milerskiego i B. Śliwerskiego, Warszawa 2000,
Wróblewska U., *Edukacja na pograniczu kulturowym*, [w:] *Edukacja regionalna*, red. nauk. A. W. Brzezińska, A. Hulewska, J. Słomska, Warszawa 2006,
<http://www.lemkounion.republika.pl/rozmieszczenie.html> z 8.11.2008

³⁰ P.P. Grzybowski, *Edukacja międzykulturowa – przewodnik. Pojęcia – literatura – adresy*. op. cit., s. 84.

³¹ Ibidem, s. 85.

³² *Oświata etniczna w Europie Środkowej*, pod red. Z. Jasińskiego i T. Lewowickiego, Opole 2001, s. 13.

STRESZCZENIE**Edukacja regionalna w wielokulturowej społeczności**

W artykule starano się przedstawić idee i znaczenie edukacji regionalnej w kontekście wielokulturowej społeczności. Omówiono m.in. znaczenie pojęć region, regionalizm, regionalizacja, wielokulturowa społeczność. Zostały też wskazane podstawowe cechy, jakie powinien posiadać nauczyciel regionalista aby móc poprawnie kształtować tożsamość dzieci. Problematyka jest o tyle złożona, że z jednej strony mamy do czynienia z wielokulturową społecznością a z drugiej strony chodzi o podtrzymanie tożsamości i związku z zamieszkiwanym regionem.

Słowa kluczowe: edukacja regionalna, region, regionalizm, regionalizacja, wielokulturowa społeczność.

SUMMARY**Regional education in a multicultural community**

This paper attempts to present ideas and significance of regional education in terms of a multicultural community. Among other things, the following concepts have been discussed: region, regionalism, regionalization, a multicultural community. Also, major features which should characterize a teacher of regional studies to properly shape children's identities have been indicated. So are the issues complex that on the one hand we deal with a multicultural community, and on the other hand, sustaining one's identity and connection with an inhabited region are the next things to consider.

Keywords: regional education, region, regionalism, regionalization, multicultural community.

